

Любомир Винар

АВСТРІЙСЬКІ УРЯДОВІ ДОКУМЕНТИ ПРО ПРИЗНАЧЕННЯ МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО ПРОФЕСОРОМ ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

У своїй автобіографії з 1906 року М. Грушевський згадує два рази про планування катедри української історії і затвердження його професури у Львівському університеті.

У першій згадці історик пише:

З початком 1891 р. проф. Антонович вернувшись з подорожі в Галичину, оповів мені про плян катедри української історії на львівському університеті: сю катедру пропонувано проф. Антоновичу, але він не хотів брати на старі плечі сього тягару й рекомендував мене. Плян сей був прийнятий мною з ентузіазмом супроти того значіння, яке прив'язувано тоді в українських кругах галицькому рухові: в Галичині надіялися створити всеукраїнське культурне огнище, літературне й наукове, працею літератів і учених всієї України, і здобутками його проломити систему проскрипції українського слова й національності в Росії, підняти в ній національний рух і т. д.¹

Подібну інформацію знаходимо у статті М. Грушевського з 1898 року,² а також до певної міри у спогаді О. Барвінського, головного промотора цієї катедри й близького співробітника В. Антоновича в наукових і культурно-освітніх українських справах в Галичині.³

Друга автобіографічна згадка історика відноситься безпосередньо до його номінації австрійським державним декретом на звичайного професора історії у Львівському університеті. Грушевський про це згадує так:

В маю 1894 р. я оборонив ту працю як дисертацію на ступень магістра, а 1/IV того ж року цісарським рестриптом була заснована на львівським університеті катедра «всесвітньої історії з спеціальним

¹ М. Грушевський, *Автобіографія*, Львів, 1906, стор. 3—4. Цю саму згадку знаходимо в автобіографії історика з 1926 року, див. Л. Винар, *Автобіографія Михайла Грушевського з 1926 року*, Мюнхен: Українське Історичне Товариство, 1981, стор. 11—12.

² М. Грушевський, «Як мене спроваджено до Львова», *Діло*, ч. 137, 1898. Цю статтю передруковано в *Українському Історичному*, т. 21, 1984, стор. 230—235.

³ Александер Барвінський, «Засновання катедри історії України в Львівському Університеті», *Записки НТШ*, тт. 141—143, 1925, стор. 1—18.

оглядом на історію Східної Європи» (так змінено первісний плян заснування катедри української історії, а тодішній міністер Гауч мотивував сю зміну тим, що українська історія не може уважатися конкретно наукою — *ruthenische Geschichte ist keine konkrete Wissenschaft*), і тоді ж на цю катедру іменовано мене (офіційну пропозицію зроблено рік скорше).⁴

Ці автобіографічні інформації М. Грушевського можемо тепер доповнити даними, які знаходимо в австрійських урядових документах, що переховуються в австрійському державному архіві у Відні (Haus-Hof- und Staatsarchiv). На увазі маємо два документи з 1892 і 1894 років, що безпосередньо відносяться до оснування другої катедри історії в Львівському університеті; в другому документі знаходимо також важливу характеристику М. Грушевського і його наукової праці австрійськими державними колами в 1894 році. Ці документи рівночасно містимо в додатках до нашої статті разом із їхнім перекладом українською мовою.

Справоздання барона фон Гавча з 1892 року

Австрійський урядовий документ ч. 1297 від 22 березня 1892 року містить доволі обширне справоздання фон Гавча, тодішнього австрійського міністра віросповідання і освіти, в справі заснування другої катедри історії у Львівському університеті.⁵ До справоздання також долучено дозвіл цісаря Франца Йосифа на відкриття другої звичайної катедри загальної історії у Львівському університеті.

У вищезгаданому документі знаходимо важливі дані про ставлення Гавча і його однодумців до катедри історії України у Львівському університеті. Як відомо, австрійський уряд під тиском поляків не дозволив назвати цю катедру, катедрою української, або як тоді писали рутенської історії. Вони лиш погодилися на заснування другої катедри всесвітньої історії. У «Справозданні» читаємо:

На основі фахової оцінки трудно, зокрема в останньому часі задовольнити бажання українських послів у справі відкриття у Львівському університеті катедри історії українського народу, остільки виключення українського населення Польщі з історії Польщі в даних обставинах не має наукової підстави і могло б викликати шкідливий для краю і для Монархії конфлікт між польським і українським населенням.⁶

Тут треба зазначити, що українські депутати до державної ради у Відні вимагали заснування катедри історії України, але, як згаду-

⁴ М. Грушевський, *Автобіографія*, стор. 4.

⁵ «Vortrag des Ministers für Kultus und Unterricht, Freiherr von Gautsch, 22. März 1892», *Akten*, Österreichischen Haus-Hof- und Staatsarchiv, Kabinettskanzlei No. 1297, 1892.

⁶ Цит. документ ч. 1297. Оригінальний текст німецькою мовою поданий в додаток до цієї статті (документ ч. 1).

вав у своїх споминах О. Барвінський, австрійські міністри не розуміли історії України⁷ й тому ця справа не була позитивно полагоджена, а Гавч взагалі виказався, як видно із вищенаведеної цитати, ігнорантом історії України. Він, як писав М. Грушевський, уважав, що українська історія не може уважатися «конкретною наукою». Проте Гавч рівночасно рекомендував створення у Львівському університеті другої катедри загальної історії з викладовою українською мовою. Ця катедра мала б концентруватися на історії Східної Європи. У звідомленні також читаємо, що галицький намісник Казимир Бадені «звернув особливу увагу на двох викладачів..., а саме, університетських професорів Антоновича в Києві і Левицького у Кракові, обидва вони українці та відомі автори з ділянки європейського сходу».⁸ Цікаво згадати, що Гавч не уважав за вказане в 1892 році розголошувати справу ведення викладів на кафедрі українською мовою, а також це відносилось до призначення на кафедру українського професора.

Під згаданим справозданням знаходимо дозвіл цісаря Франца Йосифа на відкриття «другої катедри загальної історії у Львівському університеті починаючи шкільним роком 1893/94 під умовою, що вона одержить конституційний дозвіл щодо необхідних заходів».⁹ Цей декрет цісаря датований 31 березня 1892 року.

Затвердження М. Грушевського професором Львівського університету

У документі ч. 5265 від 27 березня 1894 року знаходимо важливі дані про затвердження Грушевського на кафедрі загальної історії Львівського університету, характеристику його наукової діяльності, а також цінні дані про його ідеологічні переконання і політичний світогляд. Після справоздання міністра освіти лицаря фон Мадрискі, тут також знаходимо номінацію М. Грушевського Францом Йосифом на звичайного професора Львівського університету.¹⁰

У справозданні згадано, що М. Грушевський вже від 1885 року друкує російською і українською мовами наукові праці. Тут також зна-

⁷ А. Барвінський, *цит. пр.*, стор. 4—5. Він писав, що заходи відносно організації катедри «не видали покищо певного добутку, бо вже сама справа історії України не могла зразу найти зрозуміння в головах австрійських міністрів».

⁸ Повний текст поданий в додатку ч. 1. Докладніше про ролю О. Барвінського, В. Антоновича і О. Кониського в заснуванні цієї катедри в нашій праці *Михайло Грушевський в боротьбі за український університет*, Мюнхен, 1968, стор. 4—5. Важливі дані про кафедру знаходимо також в спогадах А. Барвінського. Див. примітка ч. 3.

⁹ Див. додаток ч. 1.

¹⁰ «Vortrag des Ministers für Kultus und Unterricht, Ritter von Madryski, 27. März 1894», *Akten, Österreichisches Haus-Hof- und Staatsarchiv, Kabinettskanzlei No. 1544*. Повний текст і український переклад документу поданий в додатку ч. 2.

ходимо згадку про становище професорів Львівського університету до наукової творчості Грушевського, мовляв, «Колегія професорів філософічного факультету Львівського університету оцінює його праці дуже прихильно; вона однак висловила жаль, що такий здібний і пильний молодий науковець знає лише слов'янські мови, що трохи обмежує його науковий кругозір».¹¹

Інформації про Грушевського збирало австрійське Міністерство закордонних справ, намісник Галичини Бадені і офіційні чинники Львівського університету. На основі цих інформацій міністерство віросповідання і освіти подало таку офіційну характеристику історика:

Грушевський є людиною поважної, солідної і чесної вдачі, яка виключно присвячує свій час науковим дослідям. Під оглядом своїх політичних переконань, він належить до напрямку молодорутенських націоналів так званого українського напрямку, отже він не є прихильником ні пан-славістичних ні крайньо націоналістичних тенденцій. Тому і намісник очікує найліпших результатів від викладової праці Грушевського.¹²

Назагал ця характеристика молодого Грушевського була вірна, а крім того австрійський уряд вірив, що він, після переїзду до Львова, буде звільнений з російського громадянства. На основі цієї позитивної характеристики цісар Франц Йосиф номінував Грушевського 11 квітня 1894 року «звичайним професором загальної історії Львівського університету з платнею, яка відповідає цій посаді з обов'язуючою силою від 1-го жовтня 1894 року».¹³

Приїзд Грушевського до Львова осінню того ж року започатковує новий період українського наукового й національно-культурного життя в Галичині, який мав великий вплив на розбудову наукового українознавства в Україні, виховання молодих кадрів вчених — учнів М. Грушевського з Львівського університету, які творили тверде ядро його історичної школи й взагалі на відродження українського академічно-наукового життя на українських землях розділених різними політичними кордонами. З нагоди іменування Грушевського на львівську катедру історії появились різні відгуки в тогочасній українській пресі, в яких галичани ентузіастично вітали цю подію.

Це саме можна сказати про українську громаду в Києві, яка повністю розуміла вагу майбутньої академічної діяльності Грушевського в Західній Україні. У редакційній статті «Діла» від 25 квітня 1894 року читаємо, що «Проф. М. Грушевський стане у нас сполучником наукових інтересів між Австрійською а Російською Україною, а нині, коли Товариство ім. Шевченка почало ставити вже перші кроки яко Наукове Товариство, буде се річю великої ваги».¹⁴

¹¹ Там же.

¹² Там же.

¹³ Там же.

¹⁴ Діло, ч. 84, 25 квітня 1894 р.

12 жовтня 1894 року М. Грушевський вже прочитав свою інавгураційну лекцію у Львівському університеті. У «Правді» з приводу першого наукового виступу Грушевського у Львові вітали історика, як «молодого професора, що приніс своїми цінними науковими працями нові надії для нас, для руської науки і молодого покоління, ви-таємо яко втілення національної і культурної спільности і одно-цільности України-Руси. Історична наука, котрою керуватиме наш професор, не тільки оживить і зміцнить свідомість молодого русько-го покоління, але й усуне не оден скривлений несвідомістю або недо-уцтвом погляд і вкаже справдешню, просту і биту дорогу національ-ному розвитку українсько-руського народу».¹⁵ Це були майже про-рочі слова — ціла академічна і наукова діяльність Михайла Грушев-ського у Львові була тим «втіленням» наукової аргументації про тяглість і нерозривність українського історичного процесу на всіх українських землях.

ДОДАТОК

Тут поміщуємо два документи з австрійського міністерства вірої-сповідання і освіти, які відносяться до створення другої катедри історії на Львівському університеті і номінації М. Грушевського на звичайного професора історії у згаданому університеті і на керівни-ка катедри. Ці два документи з 1892 року (ч. 1297) і 1894 року (ч. 1544) переховуються в австрійському державному архіві у Відні. Доку-менти писані курсивом канцелярійного австрійського письма в 19 стол., і деякі слова було тяжко відчитати. На цьому місці складаємо щиру подяку проф. Helmut Germer з Кентського університету, д-рові Zoltan Fallenbüchl і д-рові Stephan Gombocz з Бу-дапешту, д-рові Я. Шумелді і д-рові Маркові Антоновичу за допомо-гу у транскрипції цих документів і відчитанню невиразних літер або зворотів. Д-рові Якові Шумелді зараз складаємо щиру подяку за переложення цих документів на українську мову, а д-рові М. Анто-новичу за мовну редакцію українських перекладів. Тут треба згада-ти, що ці документи частинно використав д-р Я. Пеленський у своїй докторській праці «Der ukrainische Nationalgedanke im Lichte der Werke M. Hrusovskyjs und V. Lipinskyjs» (München, 1958). Проте лише тепер друкується їх повний текст з деякими примітками.

У перекладі «рутенський» скрізь переложено, як «український», бо це властиво «rutenisch» означає. Тут також додаємо фотостат до-кументу з 1894 року.

¹⁵ *Правда*, 1894, X, стор. 711.

ДОКУМЕНТ ч. 1.

VORTRAG

No. 1297 — [1]892
Präsent. [iert] 29. März
Exped. [iert] 31 [März]
1544. 894

des Ministers für Kultus und
Unterricht, Freiherr von Gautsch,*1
22. März 1892
No. 2920

womit über Antrag des Statthalters für Galizien*2 im Einvernehmen mit dem Finanzminister und dem Minister R. V. Zaleski*3 die a.u. [ad usum]. Bitte gestellt wird, Euere Majestät geruhen die Errichtung einer 2. ordentlichen Lehrkanzel für allgemeine Geschichte an der Universität in Lemberg vom Studienjahre 1893/94 angefangen vorbehaltlich der verfassungsmässigen Bewilligung der erforderlichen Mittel mg. zu genehmigen.

Dem bereits öfter, besonders aber in letzterer Zeit seitens der ruthenischen Abgeordneten lebhaft geäusserten Wünsche nach Errichtung einer eigenen Lehrkanzel für die Geschichte des ruthenischen Volkes*4 an der Lemberger Universität kann in dieser Form zufolge der eingehalten fachmännischen Gutachten schwerlich entsprochen werden, da eine Ausscheidung der die ruthenische Bevölkerung Polens speziell betreffenden Begebenheiten aus der Geschichte Polens der wissenschaftlichen Grundlage entbehren und zwischen der polnischen und ruthenischen Bevölkerung Galiziens leicht eine dem Lande und der Monarchie abträgliche Kluft schaffen würde.

Dagegen könnte dem oberwähnten Wünsche in der Weise Rechnung getragen werden, dass an der Lemberger Universität eine 2. ordentliche Lehrkanzel für allgemeine Geschichte errichtet und durch einen Ruthenen besetzt würde, welcher neben seiner vollen wissenschaftlichen und lehramtlichen Qualifikation auch dafür Gewähr bieten würde, dass er in seinen Vorträgen keine den Interessen des Gesamtstaates widerstreitenden Tendenzen verfolgen werde; — die Abhaltung dieser Vorträge in ruthenischer Sprache unterliegt gemäss Ahl. [Abhandlung] vom 4. Juli 1871 keinem Anstande.*5

Ausser politischen, sprechen auch sachliche Momente für die Errichtung dieser 2. Lehrkanzel, da dem Vertreter der einzigen bisher in Lemberg bestehenden Lehrkanzel für allgemeine Geschichte kaum möglich ist, den ganzen Gegenstand zu beherrschen, sondern er sich hauptsächlich auf die Geschichte des Westens beschränken muss. Es erscheint jedoch begründet, dass speziell an der Lemberger Universität eine Lehrkraft bestellt werde, welche auch die Geschichte des Ostens, die eine besondere Vorbereitung voraussetzt, da ihre Quellen in anderen Sprachen geschrieben sind, mit Sachkenntnis vorzutragen berufen erscheint, wodurch der Wissenschaft und den Studierenden ein nicht zu unterschätzender Nutzen erwachsen würde.

Der Statthalter hat besonders auf 2 Lehrkräfte aufmerksam gemacht, welche für eine solche Lehrkanzel in Betracht gezogen werden könnten, nämlich auf die Universitätsprofessoren Antonowicz*6 in Kiew und Lewicki*7 in Krakau, beide Ruthenen und Verfasser anerkannt gediegener Werke über die Geschichte des europäischen Ostens.

B.[aron] Gautsch erachtet, dass sich die a.u. [ad usum] beantragte Ah. [Allerhöchste] Anordnung auf Errichtung einer 2. Lehrkanzel für allgemeine Geschichte zu beschränken hätte und von der ausdrücklichen Bestimmung der Vortragssprache, sowie von dem Vorbehalte dieser Lehrkanzel für Ruthenen

in der Ahl. [Abhandlung] abzusehen wäre; in dieser Richtung würde B.[aron] Gautsch nach dem Herablagen der Ahl. [Abhandlung] die entsprechenden Weisungen erlassen. Als Zeitpunkt der Aktivierung wäre im Interesse der Staatfinanzen, sowie behufs Freihaltung der erforderlichen Zeit zur Auswahl der geeignetsten Persönlichkeit für diese Lehrkanzel der Beginn des Studienjahres 1893/94 zu bestimmen; B.[aron] Gautsch würde sonach wegen Einbeziehung der 4. Quartalarate in das Präliminäre pro 1893, sowie der vollen Bezüge in jenes pro 1894 das Erforderliche veranlassen.

(Jos. Han.?)^{*8}

ges.[ehen] Bauernklau

Erledigung laut Entwurf,
Am 31. März 1892.

Ich genehmige die Errichtugn einer zweiten ordentlichen Lehrkanzel für allgemeine Geschichte an der Universität im Lemberg vom Studienjahre 1893/34 ab, vorbehaltlich der verfassungsmässigen Bewilligung der erforderlichen Mittel.

F[ranz] J[oseph]^{*9}

Wien, 31. März 1892.

ПЕРЕКЛАД*

ДОКУМЕНТ ч. 1.

СПРАВОЗДАННЯ

Ч. 1297 — 892

Подано: 29 березня

Вислано: 31 березня

1544. 894

Міністра віровизнання і освіти

барона фон Гавча,^{*1} 22 березня 1892 р.

Ч. 2920

Отсим на пропозицію камісника Галичини^{*2} у згоді з міністром фінансів і міністром Р. В. Залеским,^{*3} прохаємо Вашу Величність дозволити відкрити другу звичайну катедру загальної історії у Львівському Університеті, починаючи студійним роком 1893/94, і дозволити забезпечити згідно з конституцією потрібні необхідні фінансові засоби.

На основі фахової оцінки трудно отже, зокрема в останньому часі, задовольнити бажання українських послів у справі відкриття у Львівському університеті катедри історії українського народу,^{*4} оскільки виключення укра-

* З німецької мови переклав д-р Яків Шумелда.

¹ Барон Гавч — тодішній міністер віросповідання і освіти. Про його роллю в оснуванні катедри див. А. Барвінський, *цит. пр.*, стор. 6.

² Казимир Бадені (1846—1909), намісник Галичини в роках 1888—95. Про роллю Бадені в «українсько-польській угоді» т. зв. новій ері, див. Кость Левицький, *Історія політичної думки галицьких українців 1848—1914*, Львів, 1926, стор. 235—241.

³ В. Залеский, тодішній міністер Галичини, який мав права вета у всіх важливіших рішеннях для Галичини. У тому часі міністрами Галичини в австрійському уряді були переважно поляки.

⁴ Тут треба згадати про роллю посла Юліяна Романчука (1842—1932), а зокрема головного галицького промотора катедри історії України на Львів-

їнського населення Польщі з історії Польщі в даних обставинах не має наукової підстави і могло б викликати шкідливий для краю і для Монархії конфлікт між польським і українським населенням.

Проте можна вийти назустріч згаданому бажанню таким чином, що у Львівському університеті друга звичайна катедра загальної історії буде відкрита та зайнята українцем. Він побіч своїх повних наукових і педагогічних кваліфікацій мусив би заперечити, щоб у його викладах не було тенденцій, які йшли б проти інтересів цілої держави. Згідно з декретом від 4-го липня 1871 року⁵ немає ніяких перешкод у викладах українською мовою.

Крім політичних на користь створення цієї 2-ої катедри промовляють також речові причини. Представникові єдиної досі існуючої катедри у Львові загальної історії ледве чи можливо опанувати весь предмет і тому він мусить головним чином обмежуватися історією Західної історії. Було б однак обґрунтовано, щоб зокрема у Львівському університеті був викладач, який міг би також викладати фахово історію Сходу, яка вимагає особливого підготовлення тому, що її джерела писані іншими мовами. Це була б неабияка користь для науки і студіюючої молоді.

Намісник звернув особливу увагу на двох викладачів, які для такої катедри можна було б мати на увазі, а саме університетських професорів Антоновича⁶ в Києві і Левицького⁷ у Кракові, обидва вони українці та відомі автори з ділянки історії європейського сходу.

Б[арон] Гавч вважає, що пропонуване розпорядження про відкриття другої катедри для загальної історії мусить бути обмежене до одної з двох катедр і що зараз не підкреслюється чітко викладава мова катедри, та що вона застережена для українців. У цьому напрямі Б[арон] Гавч після закінчення цієї процедури видасть відповідні вказівки. Початок шкільного року 1893/94 був би вигідним часом для активізації справи з огляду на державні фінанси, як і потрібного проміжку часу для вибору найбільш відпо-

сному університеті, посла Олександра Барвінського (1847—1927), який до 1898 року був головою НТШ. Про його діяльність в австрійському парламенті і галицькому соймі, див. Ізидор Сохоцький, «Олександр Барвінський», в *Історичні постаті Галичини XIX—XX ст.* Нью Йорк-Париж. Наукове Товариство ім. Шевченка, 1961, стор. 114—116. (Бібліотека українознавства ч. 8). Про боротьбу українських послів за народні права в австрійському уряді, див. Б. Цюцора, «Боротьба українців у Віденському парламенті за загальне виборче право і національну автономію», *Український Історик*, ч. 1—4, 1980, стор. 23—44.

⁵ Цей декрет з 1871 року відносився до дозволу австрійською владою вживати льокальну мову в навчанні.

⁶ Володимир Антонович (1834—1908), професор історії в Київському університеті і перший кандидат на катедру історії у Львівському університеті. Основник української наукової історіографії.

⁷ Анатоль Левицький (1841—1899), з українського роду, професор Краківського університету. Не знаємо хто і коли відкинув кандидатуру Левицького на львівську катедру історії. Це питання вимагає спеліального дослідження.

відної особи для цієї катедри. Б[арон] Гавч зарядить включення платні четвертого чвертьріччя 1893 і повну платню для 1894 року в прелімінарний бюджет.

(Йос. Ган?)*8

бачив: Бавернкляв, 30. 3. [1892]

Полагоджено згідно з проектом

31 березня 1892

Дозволяю відкрити другу звичайну катедру загальної історії у Львівському університеті, починаючи шкільним роком 1893/94 під умовою, що вона одержить конституційний дозвіл щодо необхідних заходів.

Ф. Й. [Франц Йосиф]*9

Відень 31 березня 1892

ДОКУМЕНТ ч. 2.

VORTRAG

No. 1544-894

Präsent. 9. April

Exped. 11.

Pr.

1297.892

des Ministers für Cultus u. Unterricht

Ritter von Madryski

dd. 27. März 1894

No. 5262

womit unter Bezugnahme auf den u.n. [unten nannten?] Vortrag vom 22 März 1892*1 (Cab.[net] Z.[ahl] 1297), in Einvernehmen mit dem Minister Ritter von Jaworski ehrfurchtsvoll beantragt wird: Euere Majestät geruhen den Stipendisten und Lehramtsandidaten an der Universität in Kiew, Michael Gruszewski, zum ordentlichen Professor der allgemeinen Geschichte an der Universität in Lemberg mit den systemmässigen Bezügen n.z. [neuester Zeit?] mit der Rechtswirksamkeit vom 1. Oktober 1894 a.z. [Amtszutritt?] zu ernennen.

Michael Gruszewski, welcher russischer Staatsangehöriger ist, wurde 1866 geboren und verbrachte seine Jugend im Kaukasus. Im J.[ahre] 1886 legte er die Maturitätsprüfung ab und bezog hierauf die historische Abtheilung der historisch-philologischen Facultät der Universität in Kiew, welche er 1890 absolvierte. Seit 1891 ist er Stipendist an der Universität in Kiew um sich für eine Berufung als Professor der ruthenischen Geschichte vorzubereiten.

Gruszewski ist bereits seit 1885 schriftstellerisch thätig und hat eine Reihe wissenschaftlicher Arbeiten in russischer und ruthenischer Sprache publicirt,*2 welche die russische und ruthenische Geschichte zum Gegenstande haben. Das Professoren-Collegium der Lemberger philosoph.[ischen] Facultät beurtheilt diese Werke durchaus günstig und bemerkt nur, dass es bedauerlich sei, dass dieser so begabte und fleissige junge Gelehrte nur slavische Sprachen beherrsche und dessen wissenschaftlicher Gesichtskreis daher etwas beschränkt erscheine. Nach den dem Statthalter in Galizien zugegangenen Informationen, welche durch die seitens des Ministeriums des Äusseren gepflogenen Erhebungen ihre Bestätigung fanden, ist Gruszewski ein Mann, von ernster, solider und ehrenhafter Gesinnung, welcher sich lediglich der wissenschaftlichen

*8 Цей підпис тяжко відчитати. Правдоподібно Йос. Ган.

*9 Цей декрет підписано ініціалами австрійського цісаря Ф[ранц] Й[осиф].

Forschung widmet. Seiner politischen Gesinnung nach gehört derselbe der jung-ruthenisch-nationalen, sogen.[annten] ukrainischen Parteirichtung an, huldigt daher ebensowenig panslavistischen, als ultranationalen Tendenzen. Der Statthalter*³ erwartet daher von der lehramtlichen Thätigkeit Gruszewski's das Beste und der Unterrichtsminister erachtet somit, zumal ein Inländer im gegenwärtigen Falle für die in Frage kommende Lehrkanzel nicht in Vorschlag gebracht werden kann,*⁴ den Eingangs angeführten a.u. (?) Antrag zu stellen. Nach dem Handgelangen der A.[ller] h.[öchsten] Entscheidung wird der vortagende Minister in dem zu ertheilenden Lehrauftrage bezüglich der in dem oben citirten a.[ller] u.[nterthänigsten] Vortrage publicierten Bestimmungen, betreffend die ruthenische Vorlesungssprache u.[nd] die besondere Berücksichtigung der Geschichte des Ostens Europa's das Weitere verfügen. Schliesslich wird a.[ller] u.[nterthänigst] bemerkt, dass Gruszewski nach seiner Ernennungs wegen Entlassung aus dem russischen Staatsverbände das Erforderliche durchzuführen haben wird.

B[a]r[on] Maasburg
Gef.[ertigt] Kundrat (?)

Erledigung laut Entwurf.
Am 11. April 1894.

Ich ernenne den Stipendisten
und Lehramtscandidate[n] an der
Universität in Kiew, Michael
Gruszewski, zum ordentlichen
Professor der allgemeinen Ge-
schichte an der Universität in
Lemberg mit den systemmässigen
Bezügen und zwar mit der Rechts-
wirksamkeit vom 1. Oktober 1894.

F. J. [Franz Joseph]

Wien, 11. April 894

ПЕРЕКЛАД*

ДОКУМЕНТ ч. 2.

СПРАВОЗДАНИЯ

Ч. 1544-894
подано 9 квітня
Вислано 11
Справа: 1297. 892

Міністра віросповідання і освіти
лицаря фон Мадрискі
27 березня 1894
Ч. 5262

Отсим нав'язуючи до справоздання ч. 1297 від 22 березня 1892 року,*¹ в узгідненні з міністром лицарем фон Яворскі просимо шанобливо, щоб Ваша Величність була ласкава іменувати стипендіята і кандидата на викладача в Київському університеті, Михайла Грушевського, звичайним професором

* З німецької мови переклав д-р Яків Шумелда.

¹ Повний текст справоздання з 22 березня 1892 року поданий в додатку ч. 1.

загальної історії університету у Львові з нормальною платнею (найновіших часів), починаючи юридично 1 жовтня 1894 року.

Михайло Грушевський, який є російським громадянином, народився в 1866 році і провів свої юнацькі роки на Кавказі. В 1886 році він склав (гімназійний) іспит зрілості і після цього студював на історичному відділі Історично-філологічного факультету Київського університету і ті студії закінчив в 1890 році. Від 1891 року він є стипендіатом Київського університету, де пригтовляється до звання професора української історії.

Уже від 1885 року Грушевський є активним на літературному полі і опублікував цілий ряд наукових праць російською та українською мовами, темою яких була російська та українська історія. Колегія професорів філософічного факультету Львівського університету оцінює його праці дуже прихильно; вона лише висловила жаль, що такий здібний і пильний молодий науковець знає лише слов'янські мови,² що трохи обмежує його науковий кругозір. На основі інформації, що їх одержав намісник Галичини, які підтвердило Міністерство Зовнішніх Справ на основі своєї перевірки, Грушевський є людиною поважною, солідною і чесною вдачею, яка виключно присвячує свій час науковим дослідженням. Під оглядом своїх політичних переконань, він належить до напрямку молодорутенських націоналів так званого українського партійного напрямку, отже він не є прихильником ні пан-славистичних ні крайньо націоналістичних тенденцій. Тому й Намісник³ очікує найліпших результатів від викладавчої праці Грушевського, а Міністер Освіти пропонує цей контракт ще й тому, що зараз не має місцевої людини, якою можна би заповнити цю катедру.⁴ Після одержання рішення з найвищої установи, міністер, який пропонує цей контракт, дасть далі розпорядження у справі української викладавчої мови і особливої уваги до історії Східної Європи у публічно проголошеному контракті. Врешті Ваш найпокірніший (слуга) зазначає, що Грушевський після його номінації на посаду, тому, що він буде звільнений з російського громадянства, зможе виконати все необхідне.

Бр [Барон] Маасбург
Підг[отував] Кундрат ?

Полагоджено на основі пропозиції,
11 квітня 1894.

(нерозбірливий підпис)

Номіную стипендіата і кандидата
на катедру Університету в Києві —
Михайла Грушевсько звичайним професором
загальної історії Львівського університету
з платнею, яка відповідає цій посаді з
обов'язуючою силою від 1-го жовтня 1894 року.
Ф[ранц] Й[осиф]*⁵

Відень, 11 квітня [1]894 р.

² Тут зайшла помилка. М. Грушевський також знав грецьку і латинську мови. Також мав знання французької мови, а згодом німецької. Проте до 1894 року його праці друкувалися в українській і російській мовах.

³ Намісником Галичини був тоді Казимир Вадені.

⁴ У документі з 1892 року згадано також проф. А. Левицького, як другого кандидата на катедру історії у Львівському університеті. У 1894 р. про Левицького вже не згадується в австрійських офіційних документах.

⁵ Цю номінацію підписав австрійський цісар своїми ініціалами Ф. Й. [Франц Йосиф].

*Bestätigung mit Bescheid
vom 11. April 1894.*

Grüner

Nb.

*Ich bestätige den Nominations-
bescheid des k. k. Ministeriums
des Inneren in Wien, Wien.
Präsidium. dem obenbezeichneten
Professoren der Medizinischen
Fakultät an der Universität
in Lemberg mit dem Nominations-
bescheid vom 11. April 1894.
Wien, 11. April 1894.*

[Signature]

Wien, 11. April 1894

Номінація М. Грушевського на професора
Львівського університету. Підписав
Ф[ранц] [Йосиф], 11 квітня 1894 р.